Категорія справи № **761/39565/17: не визначено.**
Надіслано судом: **не визначено.** Зареєстровано: **16.05.2019.** Оприлюднено: **16.05.2019.**
Номер судового провадження: **61-5333ск19**

Верховний Суд

Постанова

Іменем України

08 травня 2019 року

м. Київ

справа № 761/39565/17

провадження № 61-5333св19

Верховний Суд у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду у складі:

головуючого - Луспеника Д. Д.,

суддів: Білоконь О. В., Гулька Б. І., Синельникова Є. В. (суддя-доповідач), Хопти С. Ф.,

учасники справи:

заявник (стягувач) - акціонерне товариство «РН-Транс»,

представники заявника - ОСОБА_1 , ОСОБА_2 ,

боржник - товариство з обмеженою відповідальністю «ІТЕК ТРАНС»,

представник боржника - Цихмейструк Олена Вячеславівна,

розглянув у порядку спрощеного позовного провадження касаційну

скаргу товариства з обмеженою відповідальністю «ІТЕК ТРАНС» на ухвалу Шевченківського районного суду міста Києва, у складі судді Волошина В. О., від 19 жовтня 2018 року та постанову Київського апеляційного суду, у складі колегії суддів: Пікуль А. А., Борисової О. В., Гаращенка Д. Р., від 12 лютого 2019 року.

Короткий зміст заяви

У листопаді 2017 року акціонерне товариство «РН-Транс» (далі - АТ «РН-Транс») звернулось до суду із заявою про надання дозволу на примусове виконання рішення Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті Російської Федерації (м. Москва) (далі - МКАС при ТПП РФ) від 20 квітня 2017 року у справі № 57/2016 за позовом

АТ «РН-Транс» до товариства з обмеженою відповідальністю «ІТЕК-ТРАНС» (далі - ТОВ «ІТЕК-ТРАНС») про стягнення грошових коштів. Заявник просив видати виконавчий лист про стягнення з ТОВ «ІТЕК-ТРАНС» на користь АТ «РН-Транс» заборгованості у розмірі 1 584 612,47 доларів США та 2 463 091,11 російських рублів на відшкодування витрат зі сплати арбітражного збору.

Заява обґрунтована тим, що 31 грудня 2014 року між сторонами було укладено договір транспортної експедиції. У зв'язку з невиконанням ТОВ «ІТЕК-ТРАНС» своїх зобов'язань за вищевказаним договором АТ «РН-Транс» звернулось до міжнародного арбітражу. Рішенням МКАС при ТПП РФ від 20 квітня 2017 року у справі № 57/2016 позов АТ «РН-Транс» задоволено, стягнуто з ТОВ «ІТЕК-ТРАНС» на користь АТ «РН-Транс» 1 584 612,47 доларів США та 2 463 091,11 російських рублів на відшкодування витрат зі сплати арбітражного збору.

Посилаючись на те, що вищевказане рішення арбітражного суду набрало законної сили, проте боржником добровільно не виконується, АТ «РН-Транс» просило надати дозвіл на примусове виконання рішення МКАС при ТПП РФ від 20 квітня 2017 року у справі № 57/2016 та видати виконавчий лист про стягнення з ТОВ «ІТЕК-ТРАНС» на користь АТ «РН-Транс» заборгованості у розмірі 1 584 612,47 доларів США та

2 463 091,11 російських рублів на відшкодування витрат зі сплати арбітражного збору.

Короткий зміст ухвали суду першої інстанції

Ухвалою Шевченківського районного суду міста Києва від 19 жовтня

2018 року заяву АТ «РН-Транс» задоволено. Визнано рішення МКАС при

ТПП РФ від 20 квітня 2017 року у справі № 57/2016 за позовом

АТ «РН-Транс» до ТОВ «ІТЕК-ТРАНС» та надано дозвіл на його примусове виконання - стягнення з ТОВ «ІТЕК-ТРАНС» на користь АТ «РН-Транс» 1 584 612,47 доларів США, а також 2 463 091,11 російських рублів на відшкодування витрат зі сплати арбітражного збору. Видано виконавчий лист про стягнення вказаних сум. Вирішено питання про розподіл судових витрат.

Ухвала суду першої інстанції мотивована тим, що ТОВ «ІТЕК-ТРАНС» не надало належних та допустимих доказів на підтвердження підстав для відмови у задоволенні заяви про визнання та надання дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу, визначених статтею 36 Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж» та статтею 478 ЦПК України. Арбітражна угода не визнана недійсною, боржника було належним чином повідомлено про призначення арбітра та арбітражний розгляд, рішення не суперечить арбітражній угоді, склад міжнародного комерційного арбітражу та арбітражна процедура відповідали угоді сторін, рішення набрало статусу остаточного та є обов'язковим для сторін.

Короткий зміст постанови суду апеляційної інстанції

Постановою Київського апеляційного суду від 12 лютого 2019 року ухвалу суду першої інстанції залишено без змін.

Суд апеляційної інстанції погодився з висновками суду першої інстанції, зазначивши при цьому, що висновки районного суду про наявність правових підстав для визнання і надання дозволу на виконання рішення МКАС при ТПП РФ від 20 квітня 2017 року по справі № 57/2016 відповідають обставинам справи, положенням матеріального і процесуального права, доводи апеляційної скарги правильності висновків суду не спростовують, тому підстави для скасування оскарженої ухвали з мотивів, викладених у апеляційній скарзі, відсутні. Обставини, встановлені арбітражним рішенням, не стосуються суспільних, економічних та соціальних основ діяльності держави, рішення не спрямоване на порушення публічного порядку, не є таким, що порушує публічний порядок. Судом апеляційної інстанції відхилено доводи апеляційної скарги про те, що спір між сторонами не передбачений арбітражною угодою та не підпадає під її умови, оскільки відповідно до пункту 4.5.1 арбітражного рішення питання застосування тарифів та коефіцієнтів, з урахуванням яких визначається вартість послуг, є ключовим питанням спору, що виник між сторонами.

Короткий зміст вимог касаційної скарги та доводи особи, яка її подала

У касаційній скарзі ТОВ «ІТЕК-ТРАНС» просить скасувати оскаржені судові рішення та ухвалити нове рішення про відмову у задоволенні заяви, посилаючись на неправильне застосування судами норм матеріального права та порушення норм процесуального права.

Доводи касаційної скарги обґрунтовано тим, що суд першої інстанції не зазначив, якими нормами міжнародних договорів він керувався при розгляді заяви. Суд першої інстанції розглянув заяву без необхідних документів, а саме виконавчого документа, чим порушив положення частини четвертої статті 466 ЦПК України. Суд апеляційної інстанції на вищезазначені порушення увагу не звернув, а також не надав відповіді на аргументи апеляційної скарги про те, що визнання й виконання рішення МКАС при ТПП РФ від 20 квітня 2017 року суперечить публічному порядку, а також те, що МКАС при ТПП РФ ухвалив рішення щодо спору, не передбаченого арбітражною угодою.

Короткий зміст відзиву на касаційну скаргу

У відзиві на касаційну скаргу АТ «РН-Транс» просить залишити касаційну скаргу ТОВ «ІТЕК-ТРАНС» без задоволення, а оскаржені судові рішення - без змін, посилаючись на те, що судами попередніх інстанцій правильно застосовано до спірних правовідносин положень Нью-Йоркської Конвенції з урахуванням вимог, передбачених статтею 35 Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж».

Надходження касаційної скарги до суду касаційної інстанції

Ухвалою Верховного Суду від 25 березня 2019 року відкрито касаційне провадження у справі за поданою касаційною скаргою.

05 квітня 2019 року справу передано судді-доповідачу.

Ухвалою Верховного Суду від 17 квітня 2019 року справу призначено до судового розгляду у порядку спрощеного позовного провадження без повідомлення учасників справи за наявними у ній матеріалами.

Фактичні обставини справи, встановлені судами

Судами встановлено, що рішенням МКАС при ТПП РФ від 20 квітня

2017 року позов АТ «РН-Транс» до ТОВ «ІТЕК-ТРАНС» про стягнення грошових коштів задоволено. Стягнуто з ТОВ «ІТЕК-ТРАНС» на користь

АТ «РН-Транс» заборгованість 1 584 612,47 доларів США (переплата за послуги), а також 2 463 091,11 російських рублів на відшкодування витрат АТ «РН-Транс» зі сплати арбітражного збору.

Відповідно до довідки МКАС при ТПП РФ від 20 червня 2017 року

№ 1800-57/1840 вищевказане рішення є остаточним, набрало законної сили з моменту його ухвалення та підлягає негайному виконанню.

Звертаючись до суду із заявою про надання дозволу на примусове виконання рішення МКАС при ТПП РФ від 20 квітня 2017 року, заявник посилався на те, боржник у добровільному порядку зазначене вище рішення не виконує.

Позиція Верховного Суду

Згідно із частиною третьою статті 3 ЦПК України провадження у цивільних справах здійснюється відповідно до законів, чинних на час виникнення окремих процесуальних дій, розгляду і вирішення справи.

Вивчивши матеріали справи, перевіривши доводи касаційної скарги, Верховний Суд у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду вважає, що касаційна скарга підлягає частковому задоволенню.

Згідно із положеннями частини другої статті 389 ЦПК України підставами касаційного оскарження є неправильне застосування судом норм матеріального права чи порушення норм процесуального права.

Відповідно до вимог частини першої статті 400 ЦПК України під час розгляду справи в касаційному порядку суд перевіряє в межах касаційної скарги правильність застосування судом першої або апеляційної інстанції норм матеріального чи процесуального права і не може встановлювати або (та) вважати доведеними обставини, що не були встановлені в рішенні чи відкинуті ним, вирішувати питання про достовірність або недостовірність того чи іншого доказу, про перевагу одних доказів над іншими.

Відповідно до частини першої статті 474 ЦПК України рішення міжнародного комерційного арбітражу (якщо його місце знаходиться за межами України), незалежно від того, в якій країні воно було винесено, визнаються та виконуються в Україні, якщо їх визнання та виконання передбачено міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, або за принципом взаємності.

Міжнародно-правовою основою визнання та виконання іноземних арбітражних рішень в Україні є Нью-Йоркська Конвенція про визнання та виконання іноземних арбітражних рішень 1958 року (далі - Нью-Йоркська конвенція 1958 року), Конвенція про правову допомогу 1993 року та Київська Угода 1992 року.

Норми Нью-Йоркської конвенції 1958 року є спеціальними, оскільки на відміну від Конвенції про правову допомогу 1993 року, яка регулює порядок визнання і виконання рішень установ юстиції по цивільних і сімейних справах (стаття 51), та Київської угоди про порядок вирішення спорів, пов'язаних із здійсненням господарської діяльності 1992 року, яка визначає порядок визнання і виконання рішень компетентних судів, що набули законної сили (стаття 7), сфера застосування Нью-Йоркської конвенції 1958 року поширюється на визнання і виконання саме арбітражних рішень, винесених на території держави іншої, ніж та держава, в якій подається клопотання про визнання і виконання таких рішень у спорах, сторонами в яких можуть бути як фізичні, так і юридичні особи (стаття I).

Нью-Йоркська конвенція 1958 року є чинною як для України (держави визнання та виконання арбітражного рішення), так і для Російської Федерації (держави, арбітраж на території якої ухвалив рішення).

Нью-Йоркська конвенція 1958 року зобов'язує державу, що її підписала, визнавати іноземні арбітражні рішення обов'язковими та виконувати їх. До визнання та виконання іноземних арбітражних рішень не повинні застосовуватися істотно більш обтяжливі умови, ніж ті, які існують для визнання і виконання «внутрішніх» рішень (стаття III).

У Нью-Йоркській конвенції 1958 року встановлені однакові для всіх держав-учасниць вичерпні, такі, що не підлягають розширеному тлумаченню, переліки: по-перше, документів, які сторона має надати органу «компетентної влади» у разі звернення з клопотанням про визнання і примусове виконання арбітражного рішення, і, по-друге, підстав, з яких компетентний суд може відмовити у визнанні і виконанні арбітражного рішення.

Визначення органу, до компетенції якого належить розгляд клопотання про визнання і виконання арбітражного рішення, а також процедура розгляду таких клопотань здійснюється відповідно до норм національного законодавства тієї держави, де запитується визнання і виконання рішення.

Відповідно до положень статті 392 ЦПК України, 2004 року, питання про надання дозволу на примусове виконання рішення іноземного суду розглядається судом за місцем проживання (перебування) або місцезнаходженням боржника.

Форма, зміст заяви про визнання і надання дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу, документи, що до неї додаються, визначені статтею 476 ЦПК України.

На рівні внутрішнього законодавства правило обов'язковості визнання та виконання арбітражного рішення при поданні до компетентного суду письмового клопотання (заяви) закріплено у частині першій статті 35 Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж». Цей Закон застосовується до міжнародного комерційного арбітражу, якщо місце арбітражу знаходиться на території України, однак положення, передбачені статтями 8, 9, 35 і 36 цього Закону, застосовуються і в тих випадках, коли місце арбітражу знаходиться за кордоном (стаття 1).

Статтею 35 Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж» та статтею 476 ЦПК України встановлено перелік документів, який є аналогічним переліку, передбаченому Нью-Йоркською конвенцією 1958 року (стаття IV), які повинна подати компетентному суду сторона, що звертається із заявою про визнання та виконання арбітражного рішення: 1) оригінал належним чином засвідченого арбітражного рішення або належним чином засвідчену копію такого; 2) оригінал арбітражної угоди або належним чином засвідчену копію такої.

Крім того, інститут визнання і виконання іноземного арбітражного рішення не передбачає, що арбітражне рішення, винесене в одній державі, повинно мати силу виконавчого документа у цій державі, як необхідна передумова для його визнання і примусового виконання на території інших держав.

Зазначена правова позиція викладена у постанові Верховного Суду

від 24 жовтня 2018 року у справі № 264/1297/17.

Відповідно до частини четвертої статті 263 ЦПК України при виборі і застосуванні норми права до спірних правовідносин суд враховує висновки щодо застосування відповідних норм права, викладені в постановах Верховного Суду.

З урахуванням вищевказаного доводи касаційної скарги про те, що заявником до заяви про визнання і надання дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу не було додано виконавчий документ, а тому суд першої інстанції помилково не залишив вказану заяву без розгляду на підставі частини п'ятої статті 476 ЦПК України, є безпідставними.

Статтею V Нью-Йоркської конвенції, статтею 478 ЦПК України та статтею 36 Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж» передбачено, що суд відмовляє у визнанні і наданні дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу:

1) на прохання сторони, проти якої воно спрямоване, якщо ця сторона подасть суду доказ того, що:

а) одна із сторін в арбітражній угоді була якоюсь мірою недієздатною; або ця угода є недійсною за законом, якому сторони цю угоду підпорядкували, а в разі відсутності такої вказівки, - за законом держави, де рішення було винесено; або

б) сторону, проти якої винесено рішення, не було належним чином сповіщено про призначення арбітра чи про арбітражний розгляд або з інших поважних причин вона не могла подати свої пояснення; або

в) рішення винесено щодо спору, не передбаченого арбітражною угодою, або такого, що не підпадає під її умови, або містить постанови з питань, що виходять за межі арбітражної угоди; проте якщо постанови з питань, охоплених арбітражною угодою, можуть бути

відокремлені від тих, які не охоплюються такою угодою, то та частина арбітражного рішення, яка містить постанови з питань, що охоплені арбітражною угодою, може бути визнана і виконана;

г) склад міжнародного комерційного арбітражу або арбітражна процедура не відповідали угоді між сторонами або, за відсутності такої, не відповідали закону тієї держави, де мав місце арбітраж; або

ґ) рішення ще не стало обов'язковим для сторін, або було скасовано, або його виконання зупинено судом держави, в якій або згідно із законом якої воно було прийнято; або

2) якщо суд визнає, що:

а) відповідно до закону спір, з огляду на його предмет, не може бути переданий на вирішення міжнародного комерційного арбітражу;

б) визнання та виконання цього арбітражного рішення суперечить публічному порядку України.

Тягар доведення наявності підстав для відмови у визнанні і виконанні арбітражного рішення покладається на сторону, яка заперечує проти заяви стягувача.

Застереження про порушення публічного порядку як підстава для відмови у визнанні та наданні дозволу на примусове виконання іноземного арбітражного рішення, є своєрідним механізмом, який закріплює пріоритет державних інтересів над приватними, охороняє публічний порядок держави від будь-яких негативних впливів на нього. Застереження про публічний порядок у міжнародному праві не допускає визнання на території держави рішення арбітражного суду, якщо в результаті його виконання буде вчинено дії, які прямо заборонені законом або заподіюють шкоду суверенітету чи безпеці держави.

Під публічним порядком слід розуміти правопорядок держави, визначені принципи і засади, які становлять основу існуючого у ній ладу (стосуються її незалежності, цілісності, самостійності й недоторканості й основних конституційних прав, свобод, гарантій тощо). Публічний порядок будь-якої держави включає фундаментальні принципи і засади правосуддя, моралі, які держава має намір захистити навіть тоді, коли це не має прямого стосунку до самої держави; правила, які забезпечують фундаментальні політичні, соціальні та економічні інтереси держави; обов'язок держави з дотримання своїх зобов'язань перед іншими державами та міжнародними організаціями.

Правова концепція публічного порядку існує для того, щоб захистити державу від іноземних арбітражних рішень, які порушують діючі в державі фундаментальні принципи справедливості і правосуддя. Ці положення покликані встановити правовий бар'єр на шляху рішень, ухвалених всупереч кардинальним процесуальним і матеріально-правовим принципам, на яких тримається публічний порядок. Вони також призначені не допустити можливість визнання та надання дозволу на виконання рішень, пов'язаних з корупцією чи неприпустимим невіглаством арбітрів.

У той же час необґрунтована відмова у наданні дозволу на примусове виконання рішення міжнародного комерційного арбітражного суду є свого роду блокуванням рішення і може, у випадку свавільного застосування, носити характер штучного нормативного бар'єру, який з точки зору міжнародного права є абсолютно недопустимим. Це блокування не тільки не відповідатиме цілям міжнародного арбітражу, але й буде порушувати законні права, які це арбітражне рішення може фактично надавати стягувачу в інших державах.

Відмова у визнанні та наданні дозволу на примусове виконання на території України арбітражного рішення може порушувати гарантії, передбачені частиною першою статті 1 Першого протоколу до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, становитиме непропорційне втручання у право власності стягувача на присуджені грошові кошти.

Спір між сторонами, які є суб'єктами господарювання, виник на підставі договору транспортної експедиції від 31 грудня 2014 року № 4350014/1261Д.

Відповідно до пунктів 3.1.11, 4.5 рішення МКАС при ТПП РФ від 20 квітня

2017 року основною вимогою позивача до відповідача є необхідність перерахунку та повернення частини виконаного за договором транспортної експедиції від 31 грудня 2014 року № 4350014/1261Д за підсумками першого кварталу 2015 року у вигляді суми різниці в тарифній ставці на перевезення мазуту у зв'язку з внесенням телеграмою Державної адміністрації залізничного транспорту України змін до тарифних ставок на перевезення вантажів залізничним транспортом, зокрема застосування понижуючого коефіцієнта 0,26 до тарифної ставки на перевезення мазуту у межах певних маршрутів у першому кварталі 2015 року.

За змістом абз. 4 пункту 4.8 договору транспортної експедиції від 31 грудня 2014 року № 4350014/1261Д якщо сторони не зможуть знайти рішення протягом тридцяти днів, то після повідомлення однією із сторін іншу сторону спори, протиріччя чи вимоги будуть розглянуті у Міжнародному комерційному арбітражному суді (МКАС) при ТПП РФ у відповідності до його Регламенту.

Встановивши, що рішенням МКАС при ТПП РФ від 20 квітня 2017 року у справі № 57/2016 було вирішено спір щодо розрахунків між сторонами-суб'єктами господарювання за договором транспортної експедиції від 31 грудня 2014 року № 4350014/1261Д, пункт 4.8 якого містить арбітражне застереження, суди попередніх інстанцій дійшли обґрунтованого висновку про те, що боржник не надав належних та допустимих доказів на підтвердження того, що спір, який виник між сторонами, не міг бути переданий на вирішення міжнародного комерційного арбітражу, а виконання рішення МКАС при ТПП РФ від 20 квітня 2017 року у справі № 57/2016 про стягнення коштів з ТОВ «ІТЕК ТРАНС» на користь АТ «РН-Транс» суперечить публічному порядку України.

ТОВ «ІТЕК-ТРАНС» не довело, що визнання та виконання арбітражного рішення вплине на суспільні, економічні та соціальні основи діяльності держави Україна або в результаті його виконання будуть вчинені дії, які прямо заборонені законодавством України або заподіюють шкоду суверенітету чи безпеці держави Україна.

Відповідно до статті 410 ЦПК України суд касаційної інстанції залишає касаційну скаргу без задоволення, а рішення без змін, якщо визнає, що рішення ухвалено з додержанням норм матеріального і процесуального права.

Ураховуючи наведене, колегія суддів вважає за необхідне залишити касаційну скаргу без задоволення, а оскаржені судові рішення - без змін.

Керуючись статтями 400, 402, 410, 416 ЦПК України, Верховний Суд у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду

ПОСТАНОВИВ:

Касаційну скаргу товариства з обмеженою відповідальністю «ІТЕК ТРАНС» залишити без задоволення.

Ухвалу Шевченківського районного суду міста Києва від 19 жовтня 2018 року та постанову Київського апеляційного суду від 12 лютого 2019 року залишити без змін.

Постанова суду касаційної інстанції набирає законної сили з моменту її прийняття, є остаточною і оскарженню не підлягає.

Головуючий **Д. Д. Луспеник**

Судді: **О. В. Білоконь**

Б. І. Гулько

Є. В. Синельников

С. Ф. Хопта